

Τ Μ Η Μ Α Β΄.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

§ Ἐνεργειῶν τῆς Ψυχῆς.

Περὶ τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς ἐκάμαρμυ μίαν συντόμον σημειώσιν εἰς τὸ Πρῶτον Μέρος τῆς Δογματικῆς (Τμήμ. Α΄.)· ὑποχέθημεν ὁμως μίαν πλατυτέραν πραγματείαν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ψυχολογίαν, καὶ πρέπει λοιπὸν νὰ πληρώσωμεν τὴν ὑπόχρεσίν μας.

Διεσείλαμεν ἐκεῖ πέντε δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὅπῃ εἶναι 1) ἡ δυνάμις τῆ ἀιδανέσθαι, ἡ ὁποία ὀνομάζεται αἰδέσσις. 2) ἡ δυνάμις τῆ σκέπτεσθαι, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ ὀνομαθῆ σκέψις. 3) ἡ δυνάμις τῆ μεμνήσθαι, ἡ ὁποία λέγεται μνήμη. 4) ἡ δυνάμις τῆ βέλεσθαι, ὅπῃ λέγεται βέλσις. 5) ἡ δυνάμις τῆ ποιεῖν, τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ τὴν ὀνομάσωμεν ἐνεργείαν.

Διὰ ὅλας αὐταῖς τὰς δυνάμεις, καὶ τὰς ἐνεργείας, ὅπῃ κρέμονται ἀπὸ αὐταῖς, θελοῦμεν πραγματοῦσθαι καὶ πλάτος ἐν τῷ παρόντι, ἀρχίζοντας ἀπὸ τῆς αἰδέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς Αἰδήσεως.

Ὅτι ἡ Αἴδησις εἶναι ἐκείνη ἡ δύναμις, ὅπῃ οἱ ἀνθρώποι, καὶ ὅλα τὰ ὑπίλοιπα ζῶα ἔχον διὰ τὴν νοιώθην τὰς προσβολὰς, ὅπῃ γίνονται ἀπὸ τὰ ἔξω-τερικὰ ἀντικείμενα ἐπάνω εἰς τὰ λόγους, ὅτι κινήσεις τὰ αἰθανέσθαι, ἢ γνωρίζειν αὐτὰς τὰς προσβολὰς εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ὀνομάζεται αἴδημα, ὅτι ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ διαίρεσις τῶν ὄντων εἰς αἰδητικά καὶ ἀ-αἰδητικά, ὅτι μὲν τὸ νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ ἡ μόνη ἀρχὴ, ὅπῃ αἰθανέται, τὰ αἰδητικά ὄντα ὀνομάζονται ἔμ-ψυχα, καὶ τὰ ἀαἰδητικά ἄψυχα, καὶ ὅτι τέλος πάντων αἱ ἔξωτερικαὶ προσβολαὶ διαπορθμύονται εἰς τὴν ψυχὴν διὰ πάντε ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἡ ὄσφρησις, ἡ γεῦσις, ἡ ἀκοή, ἡ ὄρασις, καὶ ἡ ἀφή, καὶ διὰ τὸ ὀνομάζονται πάντε αἰδήσεις, καὶ ὅλων τῶν ἐρρέ-θη ἀρκετὰ εἰς τὴν Λογικὴν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α').

Ὁμοίως ἐρρέθη (αὐτόθι) ὅτι αἱ ἔξωτερικαὶ προ-σβολαὶ δὲν διῆκνυνται εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τὴν νοιώθην τὰ αἰδήματα, καὶ διὰ μέσσω τῶν ὁδῶν τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πρῶτον, ὅπῃ θέλωμεν ἐξετάσει τῶν ὀλίγων τι πλατύτερα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ὅτι τὰς ζῶντικὰς προσβολὰς δεῦρ' αἰδοῦνται ἢ ψυχὴ, ἀνίσως δεῦρ' διαπορθεῖν μάλιστα πρῶτον εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ τῆς μύτης.

Νεῦρα ὀνομάζονται ἐκεῖνα τὰ χροῖα, ἢ νημάτια, ὅπερ' ἀγαίνεν ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον ἀπὸ τὸν κορομήκη μῦλον, καὶ ἀπὸ τὸν νωτιαῖον μῦλον, καὶ διαμοιράζονται εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς σώματος.

Ἡ ὑπόστασις τῆς εἶναι μία συνεχὴς τῆς ἰδίας ἐγκεφάλου, καὶ τῶν μεμβρανῶν τῶν λαμβάνειν δὲ διάφορα ὀνόματα καὶ τὰ διάφορα μέρη, εἰς τὰ ὅποια ἐκτείνονται, καὶ καὶ τὰς χρήσεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι διωρισμένα ἀπὸ τῆς φύσεως. Ὅθεν ἐκεῖνα ὅπερ' ἀγαίνεν εἰς τὰ μάτια, καὶ χρησιμῶν εἰς τὴν ὄρασιν, λέγονται ὀπτικά· ἐκεῖνα ὅπερ' ἀγαίνεν εἰς τὰ αὐτία, καὶ χρησιμῶν εἰς τὴν ἀκοὴν, ἀκουστικά· ἐκεῖνα ὅπερ' ἀγαίνεν εἰς τὴν μύτην, καὶ χρησιμῶν εἰς τὴν ὀσφρησιν, ὀσφραντικά· ἐκεῖνα ὅπερ' ἐκτείνονται εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ χρησιμῶν εἰς τὴν γεῦσιν, γευστικά· καὶ ἐκεῖνα τέλος πάντων, ὅπερ' ἀγαίνεν εἰς τὰς βραχίονας ὀνομάζονται ἀπὸ τῆς βραχίονας, καὶ ἐκεῖνα, ὅπερ' ἀγαίνεν εἰς τὰ σκέλη, ἀπὸ τῶν σκέλη, καὶ καθ' ἑξῆς.

Δοιοπὸν εἶναι πείρα βεβαιωμένη, ὅτι ἀνίσως κοπή, ἢ δεθῆ κανὴν νεῦρον, τὸ μέρος ὅπερ' ἔχει κάτω ἀπὸ τῆς κομῆς, ἢ τὸ δέσιμον, καὶ δεῦρ' ἔχει κάμμιαν κοινωνίαν μετὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἢ μετὰ τῆς ἄλλης δύο εἰρημύτης μύτης, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ εἶναι μία συνεχὴς τῆς ἐγκεφάλου, ὅσον καὶ αὐτὴ κονηθῆ, ἢ κονηθῆ, ἢ ξεχωρῆ δεῦρ' εἶναι κάμμιαν αἰθῆσιν.

Τὴν πείραν σιωπῆθίζεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ τὴν

40 Τμήμ. Β'. Δυνάμεις τῆς Ψυχῆς.

κάμνεν εἰς εἷνα σκύλον, ἢ ἄλλο ζῶον, κόπτωντας ἢ δυνάωντας τὸ νεῦρον τῆ σκέλης τε, διὰ τὸ ὁποῖον χάνει κάθε αἰθισιν εἰς τὸ ποδάρι.

Ὅμως τὸ ἴδιον ἀκολουθεῖ καὶ ὅποτε ἠθελε βλαφθῆ φυσικᾶ, ἢ ἐμποδιθῆ τὸ νεῦρον· καὶ ἐκεῖνο, ὅπε ὀνομάζεται ἀρθεΐτις γαλιώιος (gotta serena), καὶ μᾶς σηκόνει τελείως τὴν ὄρασιν, δυν εἶναι ἄλλο, εἰ μὴ εἷνα ἐλάττωμα τῆ ὀπτικῆς νύρρα· καὶ ἐκεῖνο, ὅπε ἀκολουθεῖ εἰς τὰς ἀποπληκτικὰς θρασείας νὰ χάνη εἷνας τὴν αἰθισιν εἰς ποδάρι, ἄλλος εἰς χέρι, καὶ ἄλλος εἰς ἄλλο μέλος, δυν συμβαίνει δι' ἄλλο θρασεί ὃ ὅ,τι τὰ νεῦρα αὐτῶ, ἀφ' ἧ μείνεν ἢ ἐμφρακτικᾶ, ἢ καὶ ἄλλον δῆποτε τρόπον βεβλαμμένα, δυν ἠμπορῶν πλέον νὰ διαπορθμύσων τὰς προσβολὰς εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

Μὲ τῆτο ὀξηγεῖται ἄρεια πόρθα προέρχεται μερικαῖς φοραῖς ὅπε ἀνίσως κοπῆ κανεῖνα χέρι ἢ ποδάρι νὰ αἰθαίνεται τινὰς ἀκόμι πόνας εἰς ἐκεῖνο τὸ χέρι ἢ ποδάρι, ὅπε δυν ὑφίσταται πλέον. Ἐῖνας ἀπὸ τῶς πρώτας, ὅπε ἐπαθρήρησαν τῆτο τὸ φαινόμενον, ἐσάθη ὁ Καρτέσιος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει (Ἀρχ. Μέρ. Δ'. Αἰθ. 196.) ὅτι εἷνα κοράσιον, μ' ὄλον ὅπε τῆ ἐκοφαν τὸ χέρι ἀπὸ τὸν ἀγκῶνα διὰ μίαν γάγκραια, μ' ὄλον τῆτο ἐπαθρονῶνταν συχνὰ ἀπὸ τῶς πόνας, ὅπε αἰθαίνονταν πότε εἰς εἷνα καὶ πότε εἰς ἄλλο δάκτυλον τῆς ἠκροθειαςμῆς χειρός, καὶ τὸ ἴδιον ἠμπορεῖ νὰ βεβαιωθῆ εἰς πολλὰς, καὶ μάλισα ἐκεῖνας, ὅπε ἔχασαν ἢ χέρι ἢ ποδάρι εἰς κάμμια μάχλω.

Λοιπὸν ὁ λόγος τῆτε εἶναι, ὅτι ὅποτε τὸ λείφανον τῆ νύρρα, ὅπε ἀκόμι ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν τομῆν ἕως τὸν ἐγκέφαλον, κινήθῆ ἀπὸ κάμμια δῆποτε αἰτίαν, μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ὅπε ἐκινῶνταν, ὅποτε τὸ κομμῆρον χέρι ἢ ποδάρι ἦτον ἠνωμῆρον μὲ τὸ ἐναπολειφθῶν, αὐτῆ ἢ κίνησις, ἀφ' ἧ διαπορθμύθῆ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἠρέπει νὰ κάμη τὴν ψυχῆν νὰ λάβῃ τὸ ἴδιον

ἴδιον αἴθημα, ὅπῃ εἶχε προτιτέρα, καὶ ἐντεῦθεν νὰ πῆσιν ὅτι αἰθαίνεται πόνον εἰς τὸ χέρι, ἢ τὸ πο-
δάρι ἐκεῖνο, ὅπῃ πλέον δὲν ὑπάρχει.

Ἐντεῦθεν ὅμως προκύπτει ἡ ἐρώτησις μὲ ποῖον
τρόπον αἱ ἔξωτερικαὶ προσβολαὶ διαπορθεύονται δια-
μέσθ τῆς νύκτων εἰς τὸν ἐγκέφαλον; εἰς ἀπόκρισιν τῆ
ὁποῖα δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν ἄλλο, πῶς νὰ ἀ-
ναφέρωμεν τὰς διαφόρας δόξας, ὅπῃ ἔλαβον ἕως τώ-
ρα οἱ σοφοὶ ἐπάνω εἰς αὐτῶν τῶν ὑπόθεσιν, καὶ
νὰ σημειώσωμεν ποῖαι ἀπὸ αὐτὰς φαίνονται πιθαν-
νότεραι.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς τροπῆς, καθ' ὃν αἱ ἔξωτερικαὶ
προσβολαὶ διὰ μέσθ τῆς μύρων διαπορθε-
μεύονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

Ιξόρομεν ἐκ πείρας ὅτι αἴθης ὅπῃ κεντηθῆ ἢ εἴα ἀ-
πὸ τὰ δάκτυλά μας, ἢ ψυχὴ αἰθαίνεται τὸν πόνον,
χωρὶς νὰ ἠμποροῦμεν νὰ διακρίνωμεν κανεὶνὰ διακρι-
μα μεταξὺ εἰς τῶν στιγμῶν τῆς κεντήσεως καὶ τῆς αἰ-
θήσεως. Λοιπὸν αὐτὴ ἡ ἀκαριαία ταχύτης, καθ' ἣν
ἡ προσβολὴ ἀπερνᾷ ἀπὸ τὸ δάκτυλον εἰς τὸν ἐγκέ-
φαλον, ἐξηγήθηκεν ἀπὸ διαφόρων καὶ διαφόρων τρό-
πων.

Μερικοὶ ἐξηγῶντες ὅτι μία χορδὴ τῆς κυμβάλης,
ἢ ἄλλε ὅποιονδήποτε ὄργανον, ὁπόταν εἶναι καλά τεν-
τωμένη, αἴθης ὅπῃ πληγῆ εἰς τῶν μίαν ἀκρῶν τῆς
μεταδίδει ἐν ἀκαρεῖ τῶν κινήσιν τῆς ἕως τῶν ἄλλων
ἀκρῶν, ὑπέλαβον ὅτι ἔτω καὶ ἡ κίνησις καθὼς προ-
σβάλλη εἰς ὅποιονδήποτε μέρος τῆς νύκτων, αἴθης δια-
βιβάζεται εἰς τῶν ἀκρῶν τῆς, ὅπῃ εἶναι εἰς τὸν ἐγκέ-
φαλον.

42 Τμήμ. Β'. Δυνάμεις τῆς Ψυχῆς.

Διὰ τὰ συμβῆ ὅμως τῆτο ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ νεῦρα ὅλα καὶ πάντοτε ἔτσι τεντωμένα, καὶ ἔτσι ἐλεύθερα ἀπὸ κάθε ἀνάπλορον ἐμπόδιον, καθὼς εἶναι ἡ χορδὴ τῆ κυβάλας, τὸ ὁποῖον βέβαια οὐκ ἔμπορεῖ νὰ κατηγορηθῆ εἰς τὰ νεῦρα.

Ἡ μεγαλωτάτη ταχύτης, μετὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἠλεκτρικὸν ρεύσον διαχέεται ἐν ἀκαρεῖ εἰς τόσον μῆκος, τὸ ὁποῖον δειχνεται αἰδητῶς εἰς τὸν ποροξενόμενον κλόνον (1), ἔκαμψεν ἄλλως νὰ φαντασθῆν, ὅτι τῆτο τὸ ρεύσον εἶναι, ὅπως διαπορευθῆ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ μῆκος τῆ νύκτων τὰς ἐξωτερικὰς προσβολάς.

Ἀλλὰ καὶ τὰς κανόνας τῆς ἠλεκτρίσεως ἡμεῖς ἰξοδύρομεν ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ρεύσον οὐκ διαπερνᾷ ἀπὸ ἓνα τόπον εἰς ἄλλον καὶ ἀπὸ εἴνα σῶμα εἰς ἄλλο, παρὰ ὅταν πλεονάζῃ εἰς εἴνα μέρος, ἢ σῶμα, καὶ λείπῃ ἀπὸ ἄλλο. Λοιπὸν ὁπόταν ἔχωμεν τὰς χεῖράς μας ἢ νωμῆας ὁμῶς, τότε βεβαιότατα οὐ φαίνεται κανένας λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ εἶναι πρῶτον ἠλεκτρικὸν ρεύσον εἰς τὸ εἴνα ἢ εἰς τὸ ἄλλο χεῖρ, ἢ πρῶτον εἰς τὰς χεῖρας, ἢ εἰς τὰ νεῦρα, ἢ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ μὲ ὅλον τῆτο τὸ αἶδημα εἶναι καὶ εἰς τὰ δύο χεῖρα.

Ἄλλοι πάλιν σοχάζονται τὰ νεῦρα ὡς σίφωνα, ἢ σωληνάκια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ῥέχει εἴνα λεπτότατον

---

(1) Ἀφ' ἑ γέμιση (ἀπὸ ἠλεκτρικὸν πῦρ) μία μποτέλια, ἀνίσως ἀπὸ πολλὰς ἀνθρώπων, ὅπως χημητίζον μίαν σειρὰν (ἀράδα), ὁ πρῶτος κρατῆ τὴν μποτέλιαν, καὶ ὁ τελευταῖος δὲ γάλη ἀπὸ αὐτῆ εἴνα ἀπινθῆρα, εἰς τὴν αὐτῆ σιγμῆν ὅλοι αἶθαι δαίνονται τὸν κλόνον τὸ ὁποῖον συμβαίνει κατὰ τὴν θωείαν τῆ Φρυγκλίνας, ἐπειδὴ τὸ πλεονάζον ρεύσον ὄντας κεκλεισμένον εἰς τὰς εἴδον τῆς μποτέλιας, ἀπερνᾷ μετὰ μεγαλωτάτην ταχύτητα ἀνάμεσα ἀπὸ ὅλης τῆς ἀνθρώπων, ὅπως κρατῆνται εἴνα ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ συγκροτῆν τὴν σειρὰν, διὰ νὰ ἔμβῃ εἰς ἰσοσταθμίαν μετὰ τὸ ἐξω τῆς ἰδίας μποτέλιας, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπερημνὸν ἀπὸ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεύσον τόσον, ὅσον πλεονάζει τὸ εἴδον.

τατα, ῥοῖσόν λαγαρισμῶν ἕπο' τὸ καθαρώτερον καὶ πνευματώδεςρον μέρος τῆ αἵματος, τὸ ὁποῖον δι' αὐτὸ τὸ ὠνόμασαν χυμὸν νεφελικόν, ἢ πνεῦμα ζωτικόν· καὶ λέγουσιν ὅτι αὐτὸ τὸ ῥοῖσόν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον, καθὼς κεντηθῆ, ἢ καὶ ἄλλον τρόπον εὐλιβῆ κἀνεία νεῦρον, δεῖ τὴν μεγάλῃ συνέχειαν τῶν μερῶν τῶν δεξιδέει δὲ οὕτως καὶ ἀκαταίως τὴν προσβάλλουσαν κίνησιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

Αὐτῶ τὴν δόξαν δέχονται κοινότερον τὴν σήμερον οἱ φιλόσοφοι, καὶ αὐτὴ φαίνεται πιθανώτερα.

Ἐπειδὴ εἶναι, ναὶ, ἀληθινὸν ὅτι αἱ παθητικαὶ, ὅπως ἔκαμαν μὲ τὰ μικροσκοπία τὰ πλέον ὀξύτερα, δεῖ ἀνεκάλυψαν ἀκόμη ἕως τώρα κἀνεία βέβαιον σημεῖον μῆτε τῶν σωληναρίων, ἢ τῆς κοιλότητος τῶν νεφελικῶν, μῆτε τῆ ῥοῖσῶ, ὅπως μέσα εἰς αὐτὰ ἔχει, ἀλλὰ καθὼς ἄλλῃ (Λογικ. Μέρ. Α', Τμήμ. Δ'. Κεφ. Β', Α' ρθ. Γ'.) ἐσημειώσαμεν, ἔχομεν ὅτι χεῖρμα τελάχισον πιθανὸν εἰς ἐμπέδωσιν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως· δεῖ τὴ φθαίνει μόνον γὰρ δέση τινὰς εἴα νεῦρον, καὶ βλέπει ὅτι τὸ μέρος, ὅπως μῦει κάτω ἕπο' τὸν δεσμὸν, δεῖ δίδει πλέον κἀνεία αἶθημα· τὸ ὁποῖον βεβαιότατα δεῖ ἢμπορεῖ γὰρ ὀξυνηθῆ ἀλλέως, καὶ λέγωντας ὅτι ὁ δεσμὸς ἐμποδίζει τὴν κοινωσίαν, καὶ τὸν ἐλεύθερον δρόμον τῶν ζωτικῶν πνευματικῶν, ὅπως ἔπαρεπε γὰρ δεπορθεμύσεν ἕπο' αὐτῆ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, τὰς ἡνωμένας προσβολὰς.

Εἰς τὸ ποροδέονται καὶ αἱ πρόσφατοι παθητικαὶ τῆ Α' ββᾶ Τοφφόλη, ὅτι ἕπο' ὅλλῃ τὴν ὀπιφάνειαν τῆ ἐγκεφάλου ἀναφύονται ὡς αὐτὴ εἴα χνεῖδον λεπτότατον ἀπειρα νεῦρα, τῶν ὁποῖων αἱ ἀκραι ἐμβαίνουσιν εἰς τὰς μεμβράνας, ὅπως παρζώνεν τὸν ἐγκέφαλον, ἢ γὰρ εἰπῶ καλλίτερα ἕπο' αὐτὰς τὰς μεμβράνας λαμβάνεν τὴν ἀρχιῶτες· δεῖ τὴ καθὼς αὐταὶ αἱ μεμβράναι δεῖ εἶναι ἄλλο, καὶ μία λεπτοτάτη ὑφὴ αἱματρῶν ἀγγείων, ἕτω φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἢ φύσις εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ἔβαλε τὴν ἀρχιῶ τῶν νεφελικῶν.

νύκτων, ἅτε νὰ βυζάνεν ὑπὸ τὸ αἷμα τὸ ρόδιον ἐκεῖ-
νο, ὅπως μέσα εἰς αὐτὰς ἐμχέεται.

Ἡ πιθανότης ἢ θελεν αὐξήσῃ ἀκόμι πειρασότερον
ἀπίσως ἦτον βεβαιωμένη ἢ ἀδυστήρησις τῷ Π. Τόρρη,
ὁ ὁποῖος ἐξετάζοντας μὲ ὀυτελέστατα μικροσκοπία κά-
ποια κομμάτια νύκτων, λέγει πῶς ἀνεκάλυψεν ὅτι
αἱ ἴνες των ἦτον ὅλαι συυτεθειμένα ὑπὸ λεπτότατα
σφαιρίδια ἀλλήλων ἐχόμενα, καὶ ὅτι εἶδε νὰ ἔρχεν
ἀνάμεσα εἰς αὐτὰς τὰς ἴνας εἷνα πλῆθος ἀπειρον τέ-
τοιων σφαιριδίων (Νέαι Παρατηρήσεις μικροσκοπικαὲ
Σελ. 63.). Τὸ ὁποῖον τῆτο αὐτὸ ἦτον καθὼς τὸ λέ-
γει, μόδις ἠμπορεῖσε νὰ μείνῃ ἀμφιβολία ὅτι δευ
εἶναι αὐτοὶ καὶ ἀλήθεια οἱ ἀπορροματαὶ τῆς ἔξω-
τερικῶν προσβολῶν.

Ὅμως ὅπως καὶ αὐτὸ ἀπορροματῶνται αἱ προσβολαὲ
ἅτε τῆς νύκτων εἰς τὸν ἐγκεφάλον, ἀφ' ἧ ἀπορρομα-
τῶν, εἰς ποῖον τόπον πηγαινεν;

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς τόπῃ τῆς ἐγκεφάλου, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον διαπορρομεύονται διὰ τῆς μεύρωμ
αἱ ἔξωτερικαὶ προσβολαὶ, ἐμ ὧ ἐ περὶ
τῆς κοιμῆς αἰσθητικῆς, ἐ περὶ τῆς καθέ-
δρας τῆς ψυχῆς.

Ἡ παλαιὰ δόξα τῆς Σχολαστικῶν ἦτον ὅτι ἡ ψυ-
χή εἶναι ἀκεχυμένη εἰς ὅλον τὸ σῶμα, ἢ (καθὼς
αὐτοὶ ἔλεγον) ὅτι εἶναι ὅλη εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ
ὅλη εἰς καθε μέρους.

Βλέπωντας τὴν ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποῖαν ἡ ψυ-
χή, καθὼς κινήθῃ εἷνα χέρι ἢ ποδιάει, αἰσθάνεται
ἀμέσως τὸν πόνον, καὶ μὴν ἰξόρωντας, ὅτι ἡ προ-
σβο-

σβολή ἔπαυσε νὰ διαπορευθῆ ὑποτίτερα εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἐσοχάθησαν ὅτι ἡ ψυχὴ δεισκέται παρὰ εἰς τὸ ἴδιον χέρι, καὶ εἰς τὸ ἴδιον ποδάρι, ὁμοίως καὶ εἰς κάθε ἄλλο μέρος τοῦ σώματος, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἀνάσσει αἰσθάνεται τὴν προσβολήν.

Αὕτη ὅμως ἡ δόξα ἔπεσον, ἀφ' ἧ ἀνεκαλύφθη, ὅτι ὅπως κοπή ἢ δεθῆ σὺν νεῦρον, εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅπως μῦς κἀπὸ τὴν τομῆν, ἢ τὸν δεσμόν, καὶ ὅπως δὲν ἔχει καμμίαν κοινωνίαν μετὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἡ ψυχὴ δὲν λαμβάνει πλέον κανένα αἶδημα.

Ἐπειδὴ αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ κατέβαινον εἰς τὸ ποδάρι, ἢ εἰς τὸ χέρι, πῶς δὲν ἠθέλον αἰσθάνεται ἐκεῖ, καὶ ὅποτεν δεθῆ τὸ νεῦρον; καὶ αἰσθάνεται ἔτι νὰ λάβῃ αἰθήσειν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἶναι τὸ νεῦρον ἐλεύθερον, καὶ νὰ διαπορευθῆ ἢ προσβολὴ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, πρὸς τί τέλος νὰ σέκη ἡ ψυχὴ εἰς τὸ χέρι, ἢ εἰς τὸ ποδάρι;

Μήτε τὸ βοηθῆ τὸ νὰ εἴπῃν ὅτι τὸν πόνον τὸν αἰσθανόμεθα εἰς τὸ ἴδιον χέρι, ἢ εἰς τὸ ποδάρι, καὶ ὄχι εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἐὰν τί τῆτο δείχνει ἀληθινὰ ὅτι ἡ ψυχὴ ἀναπέμπει τὸ αἶδημά της εἰς τὸν τόπον, ὅπως ἀκολούθησον ἢ προσβολὴ (καὶ τίνι ἔστω τὸ κἀμνη τῆτο θέλωμεν τὸ ἴδιον μὲ ταῦτα). ὄχι ὅμως καὶ ἔτι αὕτη δεισκέται ἐκεῖ.

Ὡς τὸσον οἱ πωρινοὶ φιλόσοφοι ὑπὸ τὴν σαθεράν ἐπιτήρησιν ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται τίποτες, ἀνάσσει καὶ προσβολαὶ δὲν διαπορευθῆν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἐσυμπέρασαν, ὅτι ἡ καθέδρα τῆς ψυχῆς ἔπαυσε νὰ μετατοπιθῆ εἰς τὸν ἐγκέφαλον (1).

Ἄνα-

(1) Ὅτι ἡ καθέδρα τῆς ψυχῆς εἶναι εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τὸν γνώμη ἀκόμη καὶ πολλῶν Παλαιῶν. Ὁ Ἐρασίβρατος τὴν ἔθετεν εἰς τὴν μεμβράνην, ὅπως περιζῶναι τὸν ἐγκέφαλον, τὴν ὁποίαν αὐτὸς τὴν ὠνόμαζεν ἐπικρανίδα, καὶ τῶρα διασέλλεται εἰς λεπτὴν καὶ σκληρὰν μητέρα, ἢ μιλίγγα. Ὁ Ἡρόφιλος τὴν ἔθετεν εἰς τὴν

46 Τμήμ. Β'. Δυνάμεις τῆς Ψυχῆς.

Ἀναφύονται ὁμως καὶ ἐδῶ μεγάλαι φιλονεικίαι διὰ τὸν τόπον (τὸ ἐγκεφάλου), εἰς τὸν ὁποῖόν ἔπρεπε νὰ τεθῆ.

Ὁ Καρτέσιος, ἐπειδὴ εὐρέθη εἰς τὸν ἐγκεφάλου οὗτος ἀδελφίσκος, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁμοιόχημος μὲ καρδιάκι πίτυος, ὠνομάθη ἀδελφὸς πίτυος, ἢ πίτειος, ἐσοχάθη, ὅτι ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἡ καθέδρα τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἐκεῖ ὡς αὐτὸς εἰς θρόνον ἐλάμβανε τὰς ἐξωτερικὰς προσβολὰς, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἶδε τὰς δυνάμεις τῆς εἰς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος.

Διὰ νὰ ἠμπορῆ ὁμως οὗτος τὸς νὰ θεωρηθῆ ὡς καθέδρα ἰδέασα τῆς ψυχῆς, καὶ κοινὸν αἰδητήριον, πρέπει πρῶτον νὰ βεβαιωθῆ, ὅτι ἐκεῖ σπυρχνονται ὅλα τὰ νεῦρα, ἢ ὅτι ἀπ' ἐκεῖ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς. Ὅμως οὐ φαίνεται κανένα νεῦρον νὰ διγαίνῃ ποτε ἀπὸ τὸν πίτυον ἀδελφόν. Χωρὶς τὸ οὗτο Πλέμπιος (Παρά Λεκά Τότση Γαβ. Ἀρθρ. τῆς αἰδητήσεων Τόμ. Α'.) ἀναφέρει ὅτι ὁ Σλαῦδος Γαβρός καὶ Ἀπατόμος εἰς τὸ Ἀμστερνὰμ, εὐρήκον εἰς τὸν πίτυον ἀδελφόν πολλάκις πετείτλαι ὁμοίως ὁ Βονέτ γράφει (Θεατ. τῆς Φύσεως Τόμ. Β'. Σελ. 309.) ὅτι ὁ περείφημος Ρεϊχίος εὐρήκε τρεῖς, καὶ ὅτι ἄλλοι εὐρήκον τὸν ἀδελφόν ὅλον ἀπολιθωμένον, χωρὶς νὰ χάσεν τὴν δυνάμιν τῆς αἰδητέσαι ἐν ὅσῳ ἐξῆσαν ἐκεῖνοι, οἱ ἀνθρώποι, ὅπῃ ἔπαχον τὸ.

Ὁ Δίγβυς θέλει πρῶτον νὰ τὴν θέσῃ εἰς τὸν φαεινὸν φραγμὸν, τὰτ' εἰς ἐκεῖνῳ τὴν μυσελώδη καὶ διαφανῆ μεμβράνῳ, ὅπῃ διαχωρίζει τὰ ἐμ-
πορο-

τὴν βάσιν τοῦ ἰδίου ἐγκεφάλου ὁ Πλάτων εἰς ἄλλῳ τὴν κεφαλῆν ὁ Πυθαγόρας εἶδε τὴν λογικὴν δυνάμιν εἰς τὴν κεφαλῆν, καὶ τὴν ζωτικὴν εἰς τὴν καρδίαν. Ἐξ ἐναντίας ὁ Χρῦσιππος καὶ ἄλλοι Στωϊκοὶ τὴν εἶπεν ὅλην εἰς τὴν καρδίαν. Ὁ Διογένης εἰς τὴν δυνάμιν καρδίαν τῆς καρδίας. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς εἰς τὸ αἷμα, καὶ ἄλλοι ἄλλῃ (Στορχενάκ, Ψυχολογ. Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Α').

ποροδινὰ γασεῖδα τῷ ἐγκεφάλῳ. Ἐπειδὴ ὁμῶς μή-
τε ἀπ' αὐτῶ δυνά λαμβάνει ἀρχὴν κανόνια νεῦρον, λέ-
γομεν καὶ ὡς τῆς τῶν λόγων, ὅπως εἶπαμεν ἀνω-
τέρῳ.

Ὁ Λαύκιος, ὁ Μπερζάρ, ὁ Πευρονίαις, καὶ πολλοὶ
ἄλλοι ὁμοφώνως τὴν θέσιν εἰς τὸ τυλαῶδες σῶμα,
ὅτι εἰν εἰς ἐκεῖνὸ τὸ λεπτότερον καὶ ἑλαφύτερον μέ-
ρος, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ δύο ἡμισφαίρια τῷ ἐγκεφάλῳ
ὡς τὰ ὀπίθινά μέσα ἐνώνουνται εἰς μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν βάσιν, καὶ ἵνα τὸ ὁποῖον ἐγγαίνεν ἀληθινὰ
κάποια νεῦρα, καθὼς τὰ ὀπτικά, τὰ ὅποια ἀρχον-
ται ἵνα τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπως ὀνομάζονται θάλαμος
τῆς ὀπτικῶν νεύρων, καὶ τὰ παθητικά, ὅπως φωνῶνται
ἐκεῖ πλησίον, καὶ χρησιμῶς εἰς ἐκεῖνας τὰς κινήσεις
τῶν ὀφθαλμῶν, ὅπως συσφύδεν τὰ πάθη. Ὅμως
τὰ ἄλλα νεῦρα ἀναφύονται ὅλα ἀμέσως ἵνα τὸν
ποροδινὸν μύελον, καὶ ἀπὸ τὸν ἀκανθώδη, ἢ νωτιαῖον
καὶ Ἐπειδὴ ἀκόμη δυνά ἠμπόρεσαν νὰ ἀνακαλύψουν,
ὅτι τὰ νεῦρα ἀπολεθῶσαν μέσα εἰς τὴν ὑπόστα-
σιν τῆς εἰρημῶν μυελῶν τὸν δρόμον τῶν, ἵνα καὶ ὑ-
πάρχον τὰ ἐκείνην ἢ μὲ τὸ τυλαῶδες σῶμα, ἢ μὲ
κάποια ἄλλο μέρος, δυνά ἠμπόρεσαν τότε νὰ βεβαιώ-
σων μίτε τὸ κοινὸν αἰσθητήριον, μίτε τὴν ἑδραν τῆς
ψυχῆς.

Ἐπειδὴ, ὅπως ἠμπόρεσε καὶ ἀνιχνύσῃ ὅτι τὰ νεῦ-
ρα ἀπολεθῶσαν εἰς τὴν ὑπόστασιν τῆς μυελῶν, καὶ αὐτῶ
τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐσάθη ὁ Ἀββᾶ Τόφφολις, τῶ ὁποῖον
ἐτύχον ἵνα κάποιαι ἀποπρήσεις πῶρα νῦν εἰς τὰ
ἐπιπέδα τῶν γραμμῶν τῶν Ἐπισημῶν καὶ Τεχνῶν
(Τόμος Μ' σελ. 390.). Ἐπειδὴ αὐτὸς δεικνύ-
σας ἕνα τρόπον νὰ περιεσπῶσῃ τὸν ἐγκεφάλον, ἀφίνων-
τάς τὸν πολὺν κωρὸν μέσα εἰς πνεῦμα οἶνον (ράκι),
ἠμπόρεσε ἀναπέμψαι τὸν, νὰ ἰχνηλατήσῃ τὰς ἵνας
τῶν νεύρων, καὶ ἵνα τῶν νὰ ἴδῃ ὅτι τὰ ὀσφρακτικά
πελεῖοντα εἰς τὰ δύο πρῶτα γασεῖδια τῷ ἐγκεφάλῳ
τὰ γούστικα εἰς τὸ τρίτον γασεῖδιον, τὰ ἀκυστικά εἰς
τὰ

τὰ πτυχώδη σώματα κτ. ἀπὸ τὸ ὁποῖον συλλάγεται ὅτι κανένα μέρος τῆ ἐγκεφαλῆ δὲν ἠμπορεῖ καὶ προτίμησιν νὰ ὀνομαδῆ κυρίως κοινὸν αἰσθητήριον, ἢ καθεδρὰ ἰσχύουσα τῆς ψυχῆς.

Ἀλλὰ τὸ κοινὸν αἰσθητήριον, καὶ ἡ καθεδρὰ τῆς ψυχῆς ἂς εἶναι ὅπως καὶ αὐτὴ εἶναι, ἐπειδὴ ὁμοίως αἱ ἐξωτερικαὶ προσβολαὶ διαπορθμύονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον, μετ' ἑξῆς μεταδίδονται εἰς τὴν ψυχὴν;

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ψυχῆς μετ' τὸ σῶμα, ἔτι περὶ τῆ ἀμοιβαίας αὐτῶν συναλλαγῆς.

Ο ἔξωπος, μετ' τὸν σπείρον αἱ ἐξωτερικαὶ προσβολαὶ μεταδίδονται εἰς τὴν ψυχὴν, εἶναι ἀκόμι δυσκολώτερον πρᾶγμα. Μία ἐστὶ σωματικὴ, ὅβρι σερὰ, ἐκτεταμένη, σιωπευτικὴ ἀπὸ μέρη, δὲν κατανοεῖται βέβαια πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργῆ ἀπ' ἀδείας καὶ ἀμέσως ἐπαύω εἰς μίαν ἐστὶν ἀσώματον, ὅβρι μὴ σερὰν, ἀνέκτατον, ἀμερῆ, καὶ ἐνὶ λόγῳ μιᾶς φύσεως φύσει καὶ ἐσιωδῶς ἐναντίας. Ὅθεν ὁ Πλάτων ἐφαπτάθη μίαν τρίτην ἐστὶν ἀνάμεσα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἡ ὁποία νὰ εἶναι ὡς αὐτὸ ἐνα ὄχημα ὑπὸ τὸ ἐνα εἰς τὸ ἄλλα. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ εἰς τὸ ἀπλῆν καὶ τὸ σιύθητον δὲν εἶναι κανένα μέσον, λοιπὸν αὐτὴ ἡ τρίτη ἐστὶν τελείως ματαία, καὶ φαντασίας ἀνάπλασμα.

Οἱ Καρτεσιανοὶ, διὰ νὰ ἀπαλλαγθῶν πραγμάτων, εἶπαν ὅτι αἱ ἐξωτερικαὶ προσβολαὶ, ἀφ' ἧς διαπορθμύονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον, δὲν διεγείρουν αὐτὰς τὰ αἰσθήματα εἰς τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ γίνονται μόνον ἀφορ-

φορμαί, ὅπῃ κάμνεν τὸν Θεὸν νὰ ἀδράγη εἰς τὴν ψυχῇ τὰ ἀνάλογα αἰθήματα· ὅθεν τὸ σύστημα τῆς ρθ. πῦτα ὠνομάθηκε σύστημα τῆς ἐξ ἀφορμῆς αἰτιῶν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὠνομάθησαν Ἀφορμίται.

Τῆτο ὅμως εἶναι νὰ κόψῃ τὸν δεσμὸν ἀπὸ τὸν ἄστυ. Πόθεν προέρχεται ὅπῃ ἡ μαγνήτις νὰ ἔλκῃ τὸν σίδηρον; Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς πλησιάζει τὸ εἶνα πρὸς τὸ ἄλλο. Πόθεν προέρχεται, ὅπῃ εἰς τὸν αἶρα ὁ καπνὸς νὰ πηγαίῃ εἰς τὰ ἄνω, καὶ ἡ πέτρα νὰ πίπτῃ κάτω; Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τὸ εἶνα τὸ ὠθεῖ ἐπάνω, καὶ τὸ ἄλλο τὸ ὠθεῖ κάτω. Ἀλλὰ τῆτο δεῖ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τῆς Φιλοσόφου. Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ πρῶτον αἶτιον, δεῖ ἢμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ τινὰς, καὶ μήτε τὸ ἀγνοεῖ κανένας. Ὅποτε ὅμως ἀπαιτῆται ἡ ἐξήγησις ἐνὸς φαινομένου, ζητεῖται μὲ ποῖον τρόπον διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ γίνεταί τῆτο, ποῖα εἶναι τὰ φυσικὰ αἰτία, ὅπῃ τὸ ἀδράγη, καὶ ποῖοι οἱ νόμοι, καὶ τῆς ὁποῖας ἐνεργῶν αὐτὰ τὰ αἰτία. Λοιπὸν τὸ νὰ ἀπακρίνωμεν ὅτι ὁ ἴδιος Θεὸς δημιουργεῖ τὰ αἰθήματα εἰς τὴν ψυχῇ, πλησιάζει τὸν σίδηρον εἰς τὴν μαγνήτιν, κάμνει νὰ καταβαίῃ ἡ πέτρα, καὶ νὰ ἀναβαίῃ ὁ καπνὸς, εἶναι τὸ ἴδιον ὡς αὐτὸ νὰ μὴ λέγῃν τίποτε.

Ὁ Π. Μαλεβράγγιος, εἶνας ἀπὸ τῆς περὶ φημοτέρου καρτεσιανῆς, ἐνόμισεν ὅτι κάτι εἶπε, προσηύωντας ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς ὅλων τῶν ὄντων, πρέπει νὰ ἔχη εἰς τὸν ἑαυτὸν τὰ τὸ ἀδράδειγμα ὅλων τῶν πραγμάτων, καὶ δεῖ τῆτο εἰς τῆς εἰσαίνῃ μιᾶς ἐξωτερικῆς προσβολῆς, ἡ ψυχὴ βλέπει εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν, ὡς αὐτὸ εἰς εἶνα καθρέπτῃ τὴν εἰκόνα τῆς ἀντικειμένου, ὅπῃ τὴν ἐπροξενῆσεν.

Ὅμως καὶ τῆτο, κοντὰ ὅπῃ ὑποτίθεται πάντῃ θεωρεῖν (χωρὶς ἀπόδειξιν), εἶναι καὶ ἀκατανόητον πῶς θέλει ἢμπορέσει νὰ ὀραθῇ εἰς τὸν Θεὸν τὸ ἴνδαλμα ἐκεῖνος, τὸ ὁποῖον δεῖ ἀδρασαίνει κανένας ἴνδαλμα; Ὅποτε ἡ ψυχὴ ἔχη τὸ αἰθῆμα τῆς ψυχῆς

χες ἢ τῆ θάλπης, τῆς πείνας ἢ τῆς δίψας, τί βλέπει εἰς τὸν Θεόν (1);

Ὁ Λεϊβνήτιος ἐπόρβαλε μίαν νέαν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία ὀνομάζεται τῆς προτεταγμένης ἀρμονίας. Αὐτὸς θεωρεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ὡς δύο ὄντα πάντῃ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, δεδημιουργημένα ὅμως ἀπὸ τὸν Θεὸν μετ' ἑξέου ὅπως εἰς τὴν ψυχὴν εἶναι μία σειρά συνεχῆς αἰδημάτων καὶ ἀντιλήψεων, αἱ ὁποῖαι γινώσκονται ἀμέσως ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ εἰς τὸ σῶμα μία συνεχῆς σειρά κινήσεων ἀναλόγων μετ' ἐκεῖνα τὰ αἰδημάτα καὶ τὰς ἀντιλήψεις, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη τὸ σῶμα καμμίαν ἐπίρροιαν, ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ αὐτὴ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα. Φαίνεται ὅτι δύο ὁρολόγια, τὰ ὁποῖα ἀφ' ἑκαστοῦ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, πηγαίνουσι πάντα συμφώνως, χωρὶς νὰ ἐνεργῇ τὸ εἷς ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο, ὑπέμνησαν εἰς τὸν Λεϊβνήτιον μίαν τέτοιαν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποῖαν τὴν ἐμεγάλυνε μετὰ ταῦτα ὁ Βόλφιος, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ Λεϊβνήτεια Δόγματα.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ, κοντὰ ὅπως δεῦν ἔχει κανένα θεμέλιον, εἶναι καὶ πάντῃ φαντασιώδης. Διὰ τὴν ἀνίσωσιν καὶ τὴν τύχην ἐγὼ ἀνοίξω εἷς λεξικὸν, καθὼς ἄριστα ἀναπτρεῖ ὁ Γερμανώσιος (Στοιχ. Μεταφυσ. Μέρ. Β'. Προτάσ. 27.), τὸ λεξικὸν τῆς Γεωργίας, φέρει εἶπεν, καὶ λαβάζω καὶ τάξιν τὰς λέξεις Κόσμος, Κόπος, Κοτύλη, Κελεός, Κερδός, Κέρη, διεγείρονται εἰς ἐμφάνειαν μετὰ τὴν ἴδιαν τάξιν αἱ ἀντιστοιχῆσαι ιδέαι αὐτῶν τῶν λέξεων. Δοκίμῳ ποῖαν σχέσιν καὶ ἀναλογίαν ἔχει ἡ ιδέα τῆς κόσμου μετὰ τὴν ιδέαν τῆς κόπης, ἢ ἡ ιδέα τῆς κόπης μετὰ τὴν

(1) Lui qui voit tout en Dieu, n'y voit pas qu'il est fou, λέγει (ἀγκαλὰ πολλὰ δηκτικῶς) εἷς Κεῖνις τῆς Μαλεβραγγίης ὅ ἐστι, αὐτὸς ὅπως βλέπει ὅλα εἰς τὸν Θεὸν δεῦν βλέπει εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι ζελός.

τῶν ιδεῶν τῆς κοτύλης, ἢ τῶν κλεῦ με τῶν κρέως, εἰς κενόν ὅπερ τὸ εἶναι ξιφοθύκη, καὶ τὸ ἄλλο μπερπέρης, εἰς τὸ ὅπου ὅπερ νὰ ἡμπορῇ τινὰς νὰ εἴπῃ (καθὼς ὁ Λεϊβνήτιος καὶ ὁ Βόλφιος ἀποφαίνονται) ὅτι αὐταὶ αἱ ιδεῖαι γινῶνται ἀφ' ἑαυτῶν ἀμέσως ἢ μία ἀπὸ τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὴν μίαν ἐξελίσσεται ὁ ἀποχρῶν λόγος τῆς ἄλλης; Ποῖος θέλει ἡμπορέσει νὰ καταλάβῃ ποτὲ ὅτι ἡ ιδέα τῶν Κόσμου παρίγαγε τὴν ιδέα τῶν κότῶν, ἢ ἡ ιδέα τῶν κλεῦ τῶν κρέως;

Ὅλα αὐτὰ τὰ συστήματα ἔξω ἀπὸ τὰ ἰδεῖζοντα ἐλαττώματα, ὅπερ ἔχει τὸ καθόνα, ἔχον ἀκόμι καὶ τὸ κοινόν, ὅπερ κατασαινώντας ὅλα πάντα ἀχρηστον τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων, φέρων τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν ἰδεαλισμὸν, τὰτ' ἔστιν εἰς τὴν δόξαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀρνῶνται τελείως τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων. Διὰ τί εἰς τί ἠθέλων χρησιμὸς τὰ σώματα, αἰσῶς δὲ εἶχαν καμμίαν ἐπιρροίαν ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν; Ἡ πρὸς τί τέλος ἠθέλε κτίσῃ ὁ Θεὸς τὰ σώματα; αἰσῶς ἠθέλε νὰ διεγείρῃ ὅλα τὰ αἰδήματα εἰς τὴν ψυχὴν μοναχός τε χωρὶς τὸ σῶμα, ἢ νὰ κάμῃ ὅπερ ἡ ψυχὴ νὰ βλέπῃ ὅλα ἀμέσως εἰς αὐτὸν, ἢ νὰ ἔχῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς τὸν λόγον τῶν νὰ εἴπῃ ὅλα τὰ αἰδήματα ἀπὸ λόγου τῆς; Καὶ ἔπειτα πῶς θέλει ἡμπορέσει εἶναι Καρτεσιανός, ἢ ὁ Μαλεβράγγιος, ἢ ὁ Λεϊβνήτιος, ἢ ὁ Βόλφιος, νὰ καταφύσῃ ὅτι ὑπάρχον τὰ σώματα, ἀφ' ἧς εἰς τὰ συστήματα τῆς δυνάμει ἡμπορῶν νὰ ἔχον καμμίαν ἀπόδειξιν τῆς τῶν πραγμάτων;

Ἡμεῖς λοιπὸν διὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων ἐδείξαμεν εἰς τὸν ἀρμόδιον τόπον τῶν (Λογικ. Μέρ. Α'. Τμήμ. Γ'. Κεφ. Γ'. Α"ρθ. Α'. §. 2.) τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπερ ἄρεπει νὰ μᾶς πληροφορήσῃν εἰς τὸ ὅσον δὲ διὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν σωμάτων ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν, δὲν ὑπερασσιζόμεθα ἀληθινὰ ἐκείνῃ τὴν φυσικὴν ἢ πραγματικὴν ἐπιρροίαν, ὅπερ ἀρέσκει τὸ

σον εἰς πολλὰς, χωρὶς γὰρ ἔχον καμμίαν ἰδέαν τῆς, ὅθεν ὅτι τὸ σῶμα ἐνεργεῖ πραγματικῶς καὶ ἀμέσως ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἀντιστρόφως· ἐπειδὴ ὅμως ἡ πείρα μᾶς δείχνει πάντοτε ὅτι μία δοθεῖσα προσβολὴ εἰς τὸ σῶμα, κάμνει γὰρ γινᾶται πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν εἷς ἀδοθεῖς αἰσθημα· καὶ ὅτι ὅποτεν ἡ ψυχὴ θέλη γὰρ διεγερθῆ μία τέτοια κίνησις εἰς τὸ μάτι ἢ εἰς τὸ χεῖρ ἢ εἰς τὸ ποδάρι, πάντοτε διεγείρεται, λέγομεν ὅτι πρέπει γὰρ δεχθῆμεν μίαν ἐνεργειαν ἀπὸ τοῦ εἷς ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο, χωρὶς ὅμως γὰρ εἰπῆμεν ὅποια εἶναι· ἐπειδὴ τῆτα εἶναι ἀδύνατον γὰρ τὸ ἰξόρωμεν. Ποία ἀλαζών καὶ ἄλογος ἐνδοξη θέλει μᾶς ἐμποδίσει γὰρ ὁμολογήσωμεν μὲ εἰλικρίνειαν, ὅτι δὲν ἰξόρωμεν ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν ἰξόρωμεν;

Μᾶς λοιποῦ γινᾶται τὴν ἰξόρωμεν ἀνίσως τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς ἔχον τὴν ἀλάζωσον καμμίαν ὁμοιότητα μὲ τὰς ποιότητας τῶν σωμάτων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀνάγονται, καὶ ἀνίσως αἱ ὄσμαι, οἱ χυμοί, οἱ ἦχοι, τὰ χρώματα ὑφίστανται εἰς τὰ σώματα τοιαῦτα, καθὼς τὰ αἰθανόμεθα. Ἐπειδὴ ὅμως εἰδείξαμεν ἄρκετὰ εἰς τὴν Λογικὴν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'. Ἀρθρ. Α'), ὅτι εἰς τὰ σώματα δὲν ὑφίστανται ἀλλὰ διαθέσεις τινές καὶ συμμορφώσεις καὶ κινήσεις τῶν μερῶν, ἐπιτήδεια, γαί, γὰρ προξενήσεν τινὰς κινήσεις εἰς τὰ νεῦρα, εἰς τὰς ὁποίας, ἀφ' ἧς διαβιβαδῆν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, συσσιχῆν εἰς τὴν ψυχὴν κάποια αἰσθήματα, δὲν ἔχον ὅμως μήτε ἠμπορῆν γὰρ ἔχον καμμίαν ὁμοιότητα μὲ αὐτὰς τὰς κινήσεις, νομίζομεν ὅτι τὸ ἐπαναλάβωμεν πάλιν ἐδῶ.

Δὲν θέλομεν ἔμβη εἰς τὸ γὰρ ἐξετάσωμεν ἐδῶ μήτε πῶς φθαίνει ἡ ψυχὴ διὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς γὰρ γνωεῖς τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων. Ἐπειδὴ εἰς τῆτο ἀπαιτεῖται ὅχι μόνον ἡ κίνησις τῆς ἀπλῆς δυνάμεως τῆς αἰθανέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλων δυνάμεων, θέλομεν ὁμιλήσει ὅτι αὐτῆς ἀρμοδιωτέρως εἰς τὸ ἐπόμενον

τον Μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον θέλωμεν δείξει ὅσον ἡμπο-
ρέσωμεν καλλίτερα καὶ τὴν βάσιν ἐκείνης πῆς μεταξύ
αἰσθήματος, καὶ ἀντιλήψεως ἁσολῆς, ὅπῃ εἰς τὴν
ἀδύνατον (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'. Α' ρθ. Α'.)
ἐν παρόδῳ ἐσημειώσαμεν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ